అమ్మా... నువ్వా నవ్వేచ్చే

"ఇయ్యాల పని లే. ఈడంతా సుబ్బరంగా అశ్ళే ఊడ్చేసినారు. రోడ్డంతా ఇదిగో అమ్మి. అద్దంలా గుందే"

"మళ్ళా ఈడు తాగొచ్చినాడా ఏందీ, కర్మ. ఏడ్నించి వచ్చినయిరా డబ్బులు. నీకు. ఓర్నాయనో తిండిలేక ఏడుస్తూ వుండే నీకు సారా తక్కువయిందంటరా ఓయమ్మో నేనీ అదవాన్నం సంసారం ఈదలేను నా కన్నోరింటికి పోతా"

రత్తి సివాలెత్తి పోయింది. నోరు తెరుచుకొని రత్తి వీరంగాలు చూస్తున్న రంగడికి రత్తి పుట్టింటి పేరు వినగానే ఎక్కడలేని ఉత్సాహం ముంచుకు వచ్చింది.

"కన్నోరింటికి పోతవ. పోవే పో. అడ గడ్డి ఇదిగో ఇల్లా గడ్డి తిందువు గాని. మా గొప్ప అమ్మా బాబుల్ని ఇదే సంపాయించింది. ఇదిగో కిందటి సంకు రేతిరికి పుచ్చుకొన్న కాసులు ఇప్పటికి నా చేతిల బడలా. పోపో, ఈసారి ఆ ఇన్నూరు తేకుండా వస్తివా నీకు దరువే"

"అయ్యో సంబడం, నువ్వుగాంగ ఇన్నూరు అప్పిస్తివా. నీ బొడ్డుకాడ దబ్బు తీసిస్తివా. అయ్యి నేను పనిజేసి తెచ్చినా నా కన్నోళ్ళకి నేను ఇచ్చుకొన్నా నీకేల తిరిగి ఇవ్వాలంట"

"ఓసినీ దుంపతెగ. నీ కష్టారిజితవా, మరి నా కష్టారిజితవో. పిచ్చి పిచ్చి నకరా లెయ్యక ఆ డబ్బు కక్కుమను"

"ఆ కక్కుర్తి తారు. నీ మొహానికి...." రత్తి నోట్లోమాట నోటిలో వుండగానే రంగడు దానిమీద విరుచుకు పడ్డాడు.

"ఓ రంగా, అది సత్తదిరో నాయినా. అదసలే ఒట్టి మనిషి కాదురా. ఓరి దున్నపోతా, వదుల్రా దాన్ని" మంచం మీద లేవలేకుండా పడున్న ముసలాడు గొల్లు మన్నాడు.

రంగడికి ఆ కోపం దిగేసరికే రత్తి వళ్ళు హూనమయింది.

"పనిపాటు లేక తిన్నది ఏం గావాలా. ఇట్టా మనుషుల్ని ఇరసక తింటాడు" రత్తి ఏడుస్తూ గొణుగుతోంది.

"అసలీ ఏలకి ఇంటికెందుకొచ్చినవురా రంగా. ఇయ్యాళ పనిగానీ లేదా. మళ్ళీ ప్రైయికుగానీ...."

"ఓర్నియ్యవ్వ అడిగినా సెపుతుండగానే ఇది మొదలెట్టింది. ఇంగో"

"ఓరి బాబూ సెంద్రవా. ఏడబోయితివిరా తండిరీ. నేనీ బాధ బడలేనురో బాబో. నా వళ్ళు ఊనవయిందిరా. ఈడి సేతులిరిగిపోను. సావుదెబ్బలు కొట్టిందురా...."

రత్తి గొల్లుమంటూ వాకిల్లోకి వచ్చిన కొడుకుని చూస్తూ ఏడవడం మొదలు పెట్టింది.

"మళ్ళీ ఓసారి వాయిస్తేగానీ దీనిపొగరు...." అంటున్న రంగడు కొడుకుని చూసి వెనక్కు-తగ్గాడు.

"మళ్ళీ కొట్టాడా. ఏమన్నావమ్మా?" అన్నాడు చంద్రం. ఆ గొంతులో నమ్రత, ఆ మృదుత్వం రంగడిని నోరెత్తనివ్వవు.

"పనికెళ్ళి ఎంటనే వచ్చాండ్రా. పైగా రోడ్లన్నీ ఎవరో సుబ్బరంగా సిమ్మి పెట్టేరని అబద్దావు కూతలు కూస్తా వున్నాడు. కిందటేల ఆమైన ఈదులు ఊడ్చ కుండా తాగి తొంగున్నందుకేగా ఉద్దేగం లోంచి పీకి పారేస్తిరి. అయ్యలమ్మల కాళ్ళట్టుకొని నానా పాట్లు బడితే మళ్ళా ఆ ఉద్దేగం వచ్చింది. ఈడు తాగొచ్చి ఇచ్చకాలు సెబుతున్నాడని తాగొచ్చినవా అన్నా. అంతేరో కొడకా. నన్ను సావ గొట్టిందురా సెంద్రివా"

రత్తి మళ్ళీ శోకం అందుకొంది. చంద్రం కళ్ళెత్తి తండ్రి వేపు చూసేసరికి తప్పు ఒప్పేసుకున్నాడు రంగడు.

"మాటికీ తాగొచ్చినవా అందిరా. యాడుండయి డబ్బులు....? అంతకు

మునుపే పోరగాళ్ళు రోడ్లంతా ఊడ్చేసినారు. ఈదిలో సెప్పులు గుట్టేరు. అది సెప్పవోతే ఇనిపించుకొంటదా,. ఓమని గోలెత్తింది"

చంద్రం మొహం తిప్పుకొన్నాడు. ఆగమన్నా ఆగని నిట్టూర్పు గుండెల్లోంచి దూసుకొని వచ్చింది. తల్లి వైపు చూశాడు.

మాసిన చీరె, మురికి చేతులు, చాకిరీ చేయగల అస్థిపంజరం. ఆ ఎముకల పోగువి ఇంకాస్త కుంగదీశాడు తండ్రి.

"నిజమేనమ్మా, ఈ రోజు ప్రదర్శన చేశారు. వాళ్ళే రోడ్లు ఊడ్చి చెప్పులు కుట్టి మనం చేసే పనులన్నీ చేసేశారు" మట్టి గోడకు చేరగిలబడుతూ నిదానంగా అన్నాడు. ఆ గొంతులో ఏ భావమూ లేదు.

"ఎవురూ, ఎవ్వరా సెప్పులు కుట్టింది...."

కుక్కి మంచంలో తాత ఆత్రం చూసేడు "ఎరికలా ఏంది?"

ముసలాడి గుండె గుభేలుమంది. "సెప్పులు కుట్టేది మన హక్కు. ఇందులో ఎరికలకూ, మాలోళ్ళకు పోటీ ఎందుకు!" అన్నట్లు ఆత్రం చూపించేకు.

చంద్రం నవ్వుతూ "ఏం తాతా చెప్పులు ఇంకెవరూ కుట్టకూడదా. మనవే ఎప్పుడూ కుడుతానే వుండాలా?"

ముసలాడు మనవడి నవ్వు చూసి సర్దుకొన్నాడు.

"కాదురా అబ్బి, తాతల్నాటి నుంచి మనవే ఈ వృత్తి చేసుకుంటున్నావా? ఆ ఎర్ర ఏనోబుగాడు దుకాణం ఎట్టించేసి ఆడు కుట్టింసేస్తా వున్నాడ్రా. అదేం పని! ఆళ్ళు పొలాల్లో ఎలకలు పట్టేటోళ్ళు. మనకీ, ఆళ్ళకీ పోటీ ఏంటంట"

చంద్రం నవ్వేశాడు.

"నిజం తాతా. బాగానే చెప్పేవు. మరి నాకు నేర్పలేదే. నా చెప్పు తెగినా నేను కుట్టుకోలేకపోతున్నా, మరి నువ్వే ఓపికతెచ్చుకొని కుట్టి పెడతావున్నావు, నేను నేర్చుకోవద్దా?"

ముసలాడు తడబడ్డాడు.

శుభ్రంగా ఉతికిన బట్టలు, తీరుగా దువ్విన జుట్టు, కళ్ళజోడు, నవ్వుతూ తన వైపు చూస్తున్న చంద్రం మొహం చూస్తుంటే ముసలాడికి అన్నం తినకుండానే కడుపు నిండి పోయింది.

"నీకెందుకురా ఆటి జోలి. సక్కంగా సదువుకొన్నావా. నీకు మంచి ఉద్దేగం వస్తాది. పెద్దింటోళ్ళా దరిజాగా బతుకు తావు నాయనా" అన్నాడు.

చంద్రం గుండెల్లో ఎక్కడో బలమైన దెబ్బ తగిలిన భావన కలిగింది.

ఈ పెద్దింటోళ్ళలాగా బతకడం అన్న భావన ఎలా పోగొట్టడం ?

"అయ్యా ఆ పెద్దింటోళ్ళే బజార్లు ఊడ్చింది, సెప్పులు కుట్టిందీ ఆళ్ళే అయ్యా. దొరబాబులంతా సీపుళ్ళట్టుకొని బరబరా రోడ్డు ఊడ్చిన్రు. రోడ్లంట వెళ్ళే మారాజుల సెప్పులు అడుక్కొని కుట్టిన్రు" అన్నాడు రంగడు.

"ఎట్టా! ఆళ్ళకేం కరమ!" ముసలాడు నోరు తెరిచాడు.

"యావో ఎవరడిగిన్రు. మేమంతా సీపుళ్ళట్టుకొని సూస్తా వుండిపోతివి. ఆళ్ళు అరుసుకుంటూ ఎళ్ళి పోయిన్రు. గవుర్మెంటు మనకే మనకే ఉద్దేగాలు ఇచ్చేస్తానని సెప్పిందంట. అదే ఆళ్ళ కోపం."

బాధ కలిగింది చంద్రానికి.

"అంతేరా నాయనా ప్రపంచకం ధోరణి! ఏదో కాస్త బాగుపడే రోజులు వచ్చి నాయంటే ఈల్లేందిరా ఆళ్ళ నిప్పులు పోసుకుంటారు...."

"అమ్మ పెట్టా పెట్టదు, అడుక్కు తినానివ్వదు అన్న సామిత అయ్యింది!" అన్నది రత్తాలు అంతకు క్రితం జరిగిన గొడవలో ఊడిపోయిన జుత్తు ముడిపెట్టు కుంటూ. ఏదో గుర్తొచ్చినట్టు మళ్ళీ అంది "ఇందాకా నేను పనిచేసే కాడ దొరసాని నా జుట్టు చూసి, 'జుత్తెందే ఇంత నల్లంగా, పొడుగ్గా ఉండాది....అవులే దిగులా, సింతా! కాయకష్టం చేసుకొని బతికేవాళ్ళకేం దిగుళ్ళు! దిగుళ్ళంతా మాకేనాయె. అందు కే మా జుట్టు ముప్పైఏళ్ళు రాక మునుపే తెల్లంగాపోయి ఊడిపోతుంది. ఇవన్నీ మీ రోజులేనే మీ కాడ మేం పనిచేసే రోజులొస్తున్నాయి' అంటూ ఊరికూరికే యాష్ట పడిందిరా."

గుండె గొంతులోకి వచ్చినట్లయింది చంద్రానికి. తల్లి పనిచేసే యిల్లు తనకి కొత్తగాదు. ఊహ వచ్చాక ఎన్నోసార్లు ఆ వాకిలి ఎదురుగా నిలబడ్డాడు. బడి నుండి వచ్చేసరికి తల్లి ఇంటిలో ఉండేదికాదు. ఏ యిళ్ళల్లో పని చేస్తూందో వెతుక్కుంటూ ఆ ఇంటికి ఎన్నోసార్లు వెళ్ళాడు. గుమ్మం ఎదురుగా టి.వి. కనబడుతూ వుంటుంది. తనతోటివాడు, ఆ ఇంటి బిడ్డ రమేష్ సోఫాలో కూర్చుని టి.వి. చూస్తూ వుంటాడు. ఆ వాకిలి దాటి లోపలికి పోయే ధైర్యం లేక, అమ్మ పని అయేవరకూ కీవలనే చతికిల పడి ఎన్నోసార్లు నోరు తెరుచుకొని ఆ టి.వి. చూసేవాడు. ఆ ఇంటి ఇల్లాలు తల్లి ఈడుదే. శుభ్రమైన జరీ చీరెలో పండులా ఉంటుంది. తల్లిలా ఎండిపోయి ఎముకల గూడులా ఉండదు. అయితే సహజంగా తల్లికి ఉన్న మూరెడు జుత్తు కూడా ఆ ఇల్లా లికి కంటగింపు కావాలా....!

"నువు గమ్మునుండే! ఆళ్ళకేదో మనస్సుకి కష్టంతోసి అలాగని వుంటారు

మనం తలొంచుకొని పోవాలి" చెపుతున్న తండ్రివైపు చురుక్కుమంటూ చూశాడు చంద్రం.

"ఎందుకు గమ్మునుండటం! వాళ్ళకి మంచి ఇళ్ళు వసతులు ఉన్నాయని మనం కుళ్ళుకున్నామా? విశ్వాసంగా కుక్కలాగా ఆ ఇళ్ళకి, ఆ మనుషులకి ఊడిగాలు చేయటం లేదా? చివరికి ముష్టి తెచ్చుకొని తినే యాయవారం అయ్యగారు-అదే యాజులుగారికి గూడా అమ్మ అంట్లు తోముతుందే!? నువ్వు వీధులు చిమ్మి, పాత చెప్పులు కుట్టే వాళ్ళకంటే ఎక్కువే సంపాదిస్తావు. మన ఇంట్లోకి ఏ ఒక్కరూ పనుల్లోకి రారేం? ఆ పెద్దింటోళ్ళు దరిద్రం వస్తే మన కులాల ఇండ్లల్లో అంట్లు తోముతారా?"

"ఊరుకోరా సెంద్రిగా. అంత కోపమెందుకురా. కాసింత మెల్లంగ....ఎవ్వరన్నా వింటే జాస్తి అవుతాది. మనిండ్లల్లో నేసేందుకు ఏ పని ఉంటాదిరా?"

"ఏం మనం అన్నం వండుకోమా, అప్పచ్చులు చేసుకోమా? పనులందరికి వుంటాయి. స్తోమత....సుఖంగా బతకగలిగే స్తోమత విషయం ఆలోచించాలి గాని కులం పేరుతో మనమే చాకిరీ చెయ్యాలని రాసిపెట్టి ఉంటుందా. వాళ్ళకి డబ్బిచ్చి పనులు చేయించుకొనే వెసులుబాటు వుంటుంది. మనం లేదంటే లేదు!" అన్నాడు చంద్రం ఆవేశం ఆపుకొంటూ.

"ఆళ్ళ పుటక అట్లాంటిది సెంద్రా. నువ్వు కోపం సెయ్యనంటె ఒక్కమాట. మనకీ, వాళ్ళకీ పోలికేంటిరా....!" రత్తాలు గొంతులో మరగకాగిన జీవితానుభవం.

చంద్రం వెర్రిచూపులు చూశాడు తల్లివంక. ఎంతో నిరాశతో తరతరాల బానిసత్వ భావం నరనరాన నింపుకొన్న ఆ పేద తల్లివంక వేల కళ్ళతో మరీ మరీ చూడాలనిపించింది. ఆ వేల కళ్ళనే ఆమెకిచ్చి మారుతున్న ప్రపంచాన్ని చూపాలనిపించింది. కళ్ళనీళ్ళ సుడి మధ్య ఆమె రూపం అస్పష్టంగా కదులుతుంటే వేదనగా, ఆర్తిగా చూశాడామెను.

ఆవిడ తన తల్లి మాత్రమే కాదు—శిధిలమై చెదలు పట్టిన దేశమాత!

ఈ మురికి జీవితమే తనకు అనివార్యమనుకుంటున్న పిచ్చి తల్లి !!

"అమ్మా నిన్నెలా నమ్మించను.... మనుషులందరూ ఒక్కటేనని నీ కెలా చెప్పను? అందరిలా నవ్వే హక్కు సుఖపడే హక్కు నీకూ, నాకూ ఉందని నీకెలా అర్థం అవుతుంది! నా కన్నతల్లీ....ఏ సౌకర్యాలూ, ఏ అవకాశాలూ ఏ ఒక్కరి సొంతం కాదని, అందరూ అన్నీ అనుభవించేందుకు అవకాశం వుందని నీకెలా అర్థం అయ్యేలా చెప్పనే నా పిచ్చి తల్లి....

★

(1991, దీపావళి ప్రత్యేక సంచిక. ఆంధ్రజ్యోతి)